

УДК 579(477) (092) Ситник

С. І. КЛИМНЮК, Н. Я. КРАВЕЦЬ, Л. Б. РОМАНЮК, В. П. БОРАК

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»  
вул. Ю. Словацького, 2, Тернопіль, 46001

**ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ СИТНИК -  
ВЧЕНИЙ-МІКРОБІОЛОГ, ПЕДАГОГ**



**ПРОФЕСОР ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ СИТНИК**

В вересні 2017р. виповнилося 90 років від дня народження – вченого-мікробіолога, доктора медичних наук, професора Івана Олександровича Ситника. Завдяки дослідження ,якого в галузі медичної мікробіології було встановлено роль лейкоцидинів у механізмі розвитку багатьох інфекційних захворювань, спосіб виготовлення протигангренозних сироваток, досліджено мікрофлору людини в нормі та патології, запропоновано спосіб діагностики інфекцій жовчно видільних шляхів, досліджено особливості стафілококових інфекцій.

За роки праці проф. І.О. Ситника написано понад 200 наукових робіт, у тому числі монографії, отримав 6 патентів, два з них впроваджено у виробництво. Завдяки науковим розробкам Івана Олександровича з проблем екології в Україні виникла ціла школа мікробіологів, яка вивчала формування і роль мікрофлори шкіри людини. Впродовж п'яти років І.О. Ситник з колективом кафедри вивчав особливості дії високовольтних електричних розрядів на різні види бактерій та грибів, це послужило основою для написання монографії. Значна кількість праць Івана Олександровича та його учнів присвячена утворенню та впливу різних типів токсинів та ферментів стафілококів різного походження на клітини макроорганізму, також дію антибіотиків, жовчі та жовчних кислот на стафілококи.

*Ключові слова: мікробіологія, мікрофлора шкіри людини, Ситник І.О., стафілококові інфекції*

У вересні 2017р. виповнилося 90 років від дня народження – вченого-мікробіолога, доктора медичних наук, професора, члена редакційних колегій журналів, члена Європейського товариства з хіміотерапії інфекційних хвороб Івана Олександровича Ситника. Завдяки дослідженням якого в галузі медичної мікробіології було встановлено роль лейкоцидинів у механізмі розвитку багатьох інфекційних захворювань, розроблено спосіб виготовлення протигангренозних сироваток, досліджено мікрофлору людини в нормі та патології, запропоновано спосіб діагностики інфекцій жовчовивідних шляхів, досліджено особливості стафілококових інфекцій людини.

Народився Іван Олександрович Ситник 7 вересня 1927 року у с. Росішки Петропавлівського району, нині Дніпропетровської області в селянській родині.

Раннє дитинство позначене голодомором 1932-1933рр., але завдяки батькові, котрий був мисливцем, сім'я врятувалася: в степу водилися зайці і за здані в «Союзпушнину» заячі шкірки батькові давали манку, цукор [1]. Початкову школу відвідував у своєму селі, а неповну середню – за сім кілометрів, у сусідньому селі Лозове. З початком війни 1941-1945рр. в школі занять не було. Середню школу закінчував (із золотою медаллю) у райцентрі Петропавлівка. Жив у родичів, а в суботу долав уже 22 кілометри, щоб відвідати рідних. Найулюбленишим шкільним предметом була література, особливо поезія. Дуже любив поеми Тараса Шевченка «Катерина», «Гайдамаки», «Сон». Ці твори, і багато інших, знав напам'ять. У нього була своя методика як вивчення поезій, так і засвоєння цікавих висловів, цитат, афоризмів. Випишував вірші у зошит, а в суботу йшов пішки додому навпростець через поля, луки, вздовж річки Самара, вивчав напам'ять весь тижневий доробок. Учителі радили вступати на філологічний, але в 9 класі прочитав книгу «Цитадель» Олександра Кроніна він заявив: буду лікарем. Вибрав Одеський медичний інститут.

Перші півроку навчання у виші далися нелегко, адже предмети викладали не українською – на лекціях звучала незвична для вуха російська термінологія. Записався також на вечірні курси англійської мови (у школі вивчав німецьку, яку не любив). Медичні дисципліни давалися йому легко. З великим інтересом слухав юнак лекції академіків В.П. Філатова, Г.І. Маркелова, М.О. Ясиновського та багатьох відомих професорів. Було в кого навчитися лекторської майстерності.. Під впливом праць професора М.І. Райського керівництвом на останньому курсі обрав спеціалізацію «судова медицина». Одеський медичний інститут закінчив з відзнакою у 1954 році.

Серед 32 випускників-відмінників Вчена рада інституту рекомендувала його для навчання в аспірантурі. Із переліку запропонованих дисциплін обрав мікробіологію й упродовж трьох років вивчав основи бактеріології, вірусології, під керівництвом професора С.М. Мінервіна підготував кандидатську дисертацію на тему: «Дія токсинів основних збудників газової гангрені на фагоцитарну активність лейкоцитів і гістіоцитів», яку успішно захистив у 1958 р.

17 липня 1957 року І.О. Ситник був скерований МОЗ УРСР на посаду асистента кафедри мікробіології Тернопільського медичного інституту. Відтак Іван Олександрович працює в інституті асистентом (1957-1962 рр.), доцентом (1962-1963 рр.), завідувачем кафедри мікробіології, вірусології та імунології (1963-1994 рр.), проректором з наукової роботи (1965-1995 рр.), професором кафедри мікробіології, вірусології та імунології ( 1995 – 2011 рр.).

Після успішного захисту кандидатської він продовжує вивчати особливості дії токсинів аеробних та анаеробних мікроорганізмів, розробляє експрес-метод лабораторної діагностики анаеробної інфекції і спосіб виготовлення протигангренозних сироваток, пише докторську дисертацію «Бактерійні лейкотоксини» (1968), яка стала помітним явищем у науковому світі. Рекомендації цих розробок впроваджені в Інституті мікробіології ім. М.Ф. Гамалії при виробництві антигангренозних сироваток. І.О. Ситник цікавиться проблемою стафілококових інфекцій, яка і досі викликає інтерес у науковому світі. Більшість праць Івана Олександровича та його учнів присвячені утворенню та впливу різних типів токсинів та ферментів стафілококів різного походження на клітини людського організму, також дію антибіотиків, жовчі та жовчних кислот на стафілококи. Завдяки успішній розробці цього наукового напрямку

виконано 2 докторських і 8 кандидатських дисертацій, запропоновано, захищений авторським свідоцтвом, спосіб діагностики інфікування жовчовивідних шляхів.

Впродовж п'яти років І.О. Ситник з колективом кафедри вивчав особливості дії високовольтних електричних розрядів на різні види бактерій та грибів. Завдяки результатам дослідження, було встановлено оптимальні параметри дії електрогідролітичної установки на кормові дріжджі, що призводило до їх руйнування та смерті. Власне ці дослідження послужили основою для написання монографії «Дія електрогідролітичного ефекту на мікроорганізми» (1982р.).

Завдяки науковим розробкам Івана Олександровича з проблем екології в Україні виникла ціла школа мікробіологів, котрі вивчали формування і роль мікрофлори шкіри людини. Результати представлено у 2 докторських («Мікроценоз шкіри молочних залоз і його біологічна корекція», «Мікробна екологія шкіри в різні вікові періоди») і 10 кандидатських дисертацій, підготовлено 4 патенти, 3 методичних рекомендації, запропоновані еубіотики для корекції змінених мікробіоценозів. Впродовж останніх 20 років роботи у цьому напрямку описані оптимальні біоценотичні особливості мікрофлори шкіри, представленої – *S. epidermidis*, *C. afermentans* і *M. luteus*, *P. asne*. Створено алгоритм для оцінки стану мікробіоценозу шкіри.

Всього за роки роботи проф. І.О. Ситником написано понад 200 наукових праць (як одноосібно, так і у співавторстві), у тому числі монографії, отримав 6 патентів, два з яких впроваджено у виробництво.

Особливого інтересу заслуговує його педагогічна праця. Іван Олександрович понад усе любив читати лекції з мікробіології, вірусології та імунології. Педагог глибоко переконаний, що лекція має бути своєрідним мірилом, вершиною, найважчою і разом з тим найважливішою частиною педагогічної діяльності викладача вищої школи. Він досі зберігає рукописні тексти лекцій, які щорічно редагував, доповнював новими морфологічними даними щодо будови бактерій та вірусів, особливостей викликаних ними захворювань і новітні методи їх лабораторної діагностики.

Залюбки, творчо й натхненно проводив і практичні заняття. За всі роки йому випало навчати тисячі й тисячі студентів. Багато нинішніх професорів, доцентів, викладачів ТДМУ – це його колишні учні. Разом із ними написав підручник «Мікробіологія, вірусологія, імунологія» (1998р.) котрий без змін був перевиданий у 2009 р. та навчальний посібник «Практична мікробіологія» (2004р.). Вперше в Україні І.О.Ситник і колектив кафедри підготували мультимедійний компакт-диск «Мікробіологія, вірусологія, імунологія». Це була спроба авторів заповнити інформаційний вакуум з відповідних дисциплін.

Професор Ситник І.О. є енергійною та багатогранною людиною. Він брав активну участь у громадському і науковому житті був заступником головного редактора журналу «Інфекційні хвороби», працював членом редакційної ради «Мікробіологічного журналу» (1967-2003 рр.), неодноразово обирався членом правління наукової спілки епідеміологів, мікробіологів і паразитологів ім. Д. К. Заболотного, головою Тернопільського філіалу Українського наукового товариства мікробіологів. Працював головою методичної комісії по створенню англійських методичних матеріалів для студентів.

За сумлінну наукову й педагогічну діяльність І.О. Ситника було нагороджено медаллю «За трудову доблесть» (1970), Почесною грамотою Президії Верховної ради УРСР (1979) та Почесною грамотою Кабінету міністрів України (2007).

Колектив кафедри та співробітники університету бажають ювіляру міцного здоров'я, щастя, довголіття. Нехай завжди, Вас супроводжує щаслива зоря удачі, Боже благословення, а у Вашому домі панують любов, злагода та добробут на многая і благая літ!

*С. І. Климнюк, Н. Я. Кравець, Л. Б. Романюк, В. П. Борак*

ДВНЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского  
МОЗ Украины»

**ИВАН АЛЕКСАНДРОВИЧ СИТНИК - УЧЕНЫЙ-МИКРОБИОЛОГ, ПЕДАГОГ**

В сентябре 2017г. исполнилось 90 лет со дня рождения - ученого-микробиолога, доктора медицинских наук, профессора Ивана Александровича Сытника. Благодаря исследованиям, которого в области медицинской микробиологии была установлено роль лейкоцидинов в механизме развития многих инфекционных заболеваний, способ изготовления противогангренозных сывороток, исследовано микрофлору человека в норме и патологии, предложен способ диагностики инфекций желчно выделительных путей, исследованы особенности стафилококковых инфекций.

За годы работы проф. И.А. Ситника написано более 200 научных работ, в том числе монография, получил 6 патентов, два из них внедрены в производство. Благодаря научным разработкам Ивана Александровича по проблемам экологии в Украине возникла целая школа микробиологов, которая изучала формирования и роль микрофлоры кожи человека. В течение пяти лет И.А. Сытник с коллективом кафедры изучал особенности действия высоковольтных электрических разрядов на различные виды бактерий и грибов, это послужило основой для написания монографии. Значительное количество работ Ивана Александровича и его учеников посвящена образованию и влияния различных типов токсинов и ферментов стафилококков различного происхождения на клетки макроорганизма, также действие антибиотиков, желчи и желчных кислот на стафилококки.

*Ключевые слова: микробиология, микрофлора кожи человека, Сытник И.А., стафилококковые инфекции*

*S. I. Klymnyuk, N. Ya. Kravets, L. B. Romanyuk, V. P. Borak*

HorbachevskyTernopil State Medical University, Ukraine

**IVAN ALEKSANDROVICH SITNIK - MICROBIOLOGICAL SCIENTIST, EDUCATIONALIST**

September 7, 2017 g. marks the 90th birth anniversary of a scientist-microbiologist, doctor of medical sciences, professor Ivan Aleksandrovich Sytnik. Thanks to research in the field of medical microbiology, the role of leucocidin in the mechanism of the development of many infectious diseases was established, the method of producing anti-gangrenous sera, the human microflora was normal and pathology, a method for diagnosing infections of biliary tract was suggested, and the features of staphylococcal infections were investigated.

Over the years, Prof.. I.A. Sitnik wrote more than 200 scientific works, a monograph, received six patents, two of them were introduced into production. Thanks to the scientific developments of Ivan Aleksandrovich, a whole school of microbiologists has emerged in Ukraine, which studied the formation and role of the microflora of human skin. Within five years, IA Sytnik with the staff of the department studied the features of the action of high-voltage electric discharges on various types of bacteria and fungi, this served as the basis for writing a monograph. A significant number of works by Ivan Aleksandrovich and his students are devoted to the formation and influence of various types of toxins and enzymes of staphylococci of various origin on macroorganism cells, as well as the action of antibiotics, bile and bile acids on staphylococci.

*Key words: microbiology, human skin microflora, Sytnik IA, staphylococcal infections*